

INTERSKANDINAVISK HANDELSSTATISTIK 1912—1918

Ved Samarbejde mellem Delegerede for de officielle Institutioner for Handelsstatistik i Danmark, Norge og Sverige er udarbejdet en „Interskandinavisk Handelsstatistik“ for Aarene 1912—18, som nu foreligger udgivet¹⁾.

Den nærmeste Foranledning til dette Arbejde var en Resolution, hvori det nordiske interparlamentariske Forbund henstillede til deres Regeringer, at der udarbejdedes en paalidelig og overskuelig Statistik angaaende Handelsomsætningen mellem de nordiske Lande. Nogen Tid efter fremkom den svenske Rigsdag med et Ønske overfor den svenske Regering i ganske samme Retning, ligesom det skandinaviske Handelsmøde udtalte sig for Udarbejdelsen af en Statistik af omhandlede Art.

Disse forskellige Ønsker fremkom alle i Løbet af Efteraaret 1916 og Aaret 1917, altsaa netop i den Periode, da Krigsforholdene gav Spørgsmaalet om Vareudvekslingen mellem de skandinaviske Lande en særlig Aktualitet, da Omsætningen mellem disse Lande i mange Henseender blev tvunget ud af sit normale Leje, og den stærkere Til-

¹⁾ Trykt hos Norstedt & Söner, Stockholm.

INTERSKANDINAVISK HANDELSSTATISTIK 1912—1918

Ved Samarbejde mellem Delegerede for de officielle Institutioner for Handelsstatistik i Danmark, Norge og Sverige er udarbejdet en „Interskandinavisk Handelsstatistik“ for Aarene 1912—18, som nu foreligger udgivet¹⁾.

Den nærmeste Foranledning til dette Arbejde var en Resolution, hvori det nordiske interparlamentariske Forbund henstillede til deres Regeringer, at der udarbejdedes en paalidelig og overskuelig Statistik angaaende Handelsomsætningen mellem de nordiske Lande. Nogen Tid efter fremkom den svenske Rigsdag med et Ønske overfor den svenske Regering i ganske samme Retning, ligesom det skandinaviske Handelsmøde udtalte sig for Udarbejdelsen af en Statistik af omhandlede Art.

Disse forskellige Ønsker fremkom alle i Løbet af Efteraaret 1916 og Aaret 1917, altsaa netop i den Periode, da Krigsforholdene gav Spørgsmaalet om Vareudvekslingen mellem de skandinaviske Lande en særlig Aktualitet, da Omsætningen mellem disse Lande i mange Henseender blev tvunget ud af sit normale Leje, og den stærkere Til-

¹⁾ Trykt hos Norstedt & Söner, Stockholm.

nærmelse i politisk og økonomisk Henseende, som Forholdene affødte, bragte Skandinavismen fornyet Livskraft.

Ønsket om en særlig Statistik om den interskandinaviske Vareomsætning bunder dog langt fra alene i Krigsaarenes særlige Forhold. For det første er der og har der længe været et Arbejde i Gang for paa de flest mulige Omraader at bringe de nordiske Landes Statistik i Forbindelse med hinanden, give den ensartede Rammer, tage Opgaver op i Fællesskab, virke til fælles Belæring og Initiativ, og ud fra dette Synspunkt er der i og for sig Anledning nok for de tre Landes officielle Statistik til at beskæftige sig med Handelsstatistikken. Dertil kommer yderligere, at der allerede foreligger statistiske Undersøgelser angaaende den interskandinaviske Handel i tidligere Aar, som det under alle Omstændigheder maa være naturligt at fortsætte.

Det var derfor ikke blot under Tilskyndelse af Krigsaarenes særlige Forhold, at de førømtalte Tilkendegivelser af Ønsket om en interskandinavisk Handelsstatistik blev imødekommet af de tre Landes Regeringer, og da Arbejdet først var sat i Gang af de dertil delegerede Statistikere, blev det derfor ogsaa bragt til Ende, uanset at Krigsforholdene efterhaanden afviklede sig, medens Forhandlingerne om Arbejdet og dettes Udførelse stod paa, og uanset at den skandinaviske Vareudvekslings Problem snart trængtes tilbage fra den Aktualitetens Højde, som det for en Tid var kommen til at indtage. Selv den normale Handel mellem Landene, de stadig for sig gaende Overvejelser om Foranstaltninger til Fremme og Lettelse for denne Om-sætning maa være Anledning nok til at underkaste de Af-snit af de tre Landes Handelsstatistik, der omfatter deres indbyrdes Handel, en særlig Fremstilling.

Blandt de tidligere Arbejder vedrørende det samme Emne, som der foran er hentydet til, maa særlig fremhæves: „Interskandinavisk Handelsomsætning i Aarene 1900—1906. Paa Grundlag af de tre nordiske Landes officielle Handelsstatistik“. Dette Værk blev tilvejebragt ved Sam-

arbejde mellem Det danske statistiske Bureau, det norske Centralbureau og Det kgl. svenske Kommercekollegiums Afdeling for Næringsstatistik, og giver baade i Tekst og Tabeller en indgaaende Behandling af sit Emne.

For de Delegerede — for Sverige: Overdirektør Widell og Bureauchef Jansson, for Norge: Direktør Rygg, der senere blev afløst af Direktør Jahn og Bureauchef Toftdahl, for Danmark Departementschef Adolph Jensen og Kontorchef Dalhoff — der første Gang samledes i Lund i For sommeren 1918 tor at træffe Aftaler om Arbejdets Plan og Udførelse, var det naturligt at lægge den allerede foreliggende interskandinaviske Handelsstatistik til Grund for disse Overvejelser.

Nu som dengang besluttede man sig til at udarbejde Undersøgelsen efter hvert Lands Opgørelse af Indførselen fra de to andre Lande, idet man altid maa gaa ud fra, at Indførselen, der er den egenlige Toldbehandling undergivet, bliver mere fuldstændig og nøjagtig opgjort end Udførselen. Dog skulde der søges supplerende Oplysninger i det modstaaende Lands Udførselsstatistik, særlig hvor denne frembød en bedre Specificering af Varerne end Indførselsstatistikken. Derimod var man allerede dengang i Tvivl om, hvorvidt der vilde knytte sig nogen almindelig Interesse til en Opgørelse af Omsætningens Værdi, og man kom under Arbejdets Gang til det Resultat, at under den store Bevægelighed, som Priser, Fragter og Vekselkurser i disse Aar har været underkastet, vilde en Værdiopgørelse være af ringe Betydning og meget lidt vejledende for alle Overvejelser, der gjaldt Fremtiden.

Man var klar over Betydningen af, om der kunde opstilles en fælles dansk-norsk-svensk Varefortegnelse. Vanskelighederne herved var det ikke lykkedes at overvinde for Statistikken for 1900—1906. Nu var de imidlertid bleven mindre, idet de enkelte Landes og særlig Danmarks handelsstatistiske Varefortegnelser er langt mere specificerede, end de dengang var, og der derfor bedre lod

sig opstille en fælles Ramme, hvis Inddeling ikke blev grovere, end at de fleste Varer af større Betydning i Omsætningen kom til at figurere for sig, og at Sammendragninger ikke gik ud over det forsvarliges Grænser. Arbejdet hermed, som der sikkert med Rette blev lagt adskillig Vægt paa, krævede Afholdelsen af flere Konferencer mellem de Delegerede, og tog naturligvis derfor adskillig Tid. Paa det almindelige statistiske Møde i Stockholm i Februar 1920 lykkedes det at faa afsluttet denne Del af Arbejdet.

Vareinddelingen er resulteret i 25 Hovedgrupper med henved 500 Varenumre, et Antal, der naturligvis langt fra naar op til det Antal, de enkelte Landes Handelsstatistik opererer med (i Danmark f. Eks. c. 1 600), men i det hele maa betragtes som tilfredsstillende, naar undtages Inddelingen af forskellige, færdigt forarbejdede Industrivarer. Ved hver Ændring, der foretages i Landenes handelsstatistiske Varefortegnelser, vil man iøvrigt nu tage Hensyn til det ønskelige i at fremme Ensartetheden, hvor den skandinaviske Varefortegnelse viser, at de tre Landes egen Varefortegnelse paa særlig uheldig Maade eller paa særlig vigtige Omraader afviger fra hinanden, alt for saa vidt det kan forliges med Landenes Toldtariffer.

Ved Planlæggelsen af Arbejdet enedes de Delegerede om, at det var Omsætningen i selve Krigsaarene, Statistikkens særlig skulde omhandle, altsaa 1914—18, men for at fremhæve de Afvigelser fra det normale, som Krigsforholdene medførte, er Aarene 1912 og 1913 tilføjede. Naar Statistikken fortsættes, hvad der vil være ganske naturligt at gøre, f. Eks. for 5-aarige Perioder, bliver altsaa de efter Krigen nærmest følgende Aar behandlede under eet.

Den samlede Værdi af den Omsætning, Statistikken omfatter, vil fremgaa af omstaaende Tabel.

Den stærke Stigning i Omsætningens Værdi, som Tabellen viser i Løbet af Aarene, skyldes for en væsentlig Del Prisstigning, men nogen reel Fremgang i Omsætningen har der ogsaa været. Regner man for de anførte Aar

	Danmarks Indførsel fra		Norges Indførsel fra		Sveriges Indførsel fra		Ialt
	Norge	Sverige	Danmark	Sverige	Danmark	Norge	
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
1912	9.2	69.1	27.0	35.3	48.0	23.7	212.3
1913	8.8	71.1	28.3	46.3	51.8	25.9	232.2
1914	17.5	83.1	29.4	47.0	48.8	29.0	254.8
1915	28.5	92.8	33.4	75.2	65.8	50.5	346.2
1916	39.8	117.1	69.1	132.4	68.0	61.1	487.5
1917	30.7	135.2	104.5	162.3	112.7	51.7	597.1
1918	47.3	235.4	129.0	221.2	202.3	97.5	932.7

med et Gennemsnits Priseniveau paa 100, var Pristallet for 1912—14 65, for 1915 85, for 1916 110, for 1917 145 og for 1918 165, idet dels Economist's, dels den danske Handelsstatistik's Prisindex er lagt til Grund, og Handelen var herefter i 1915—17 ca. en Fjerdedel, i 1918 ca. to Tredjedele større, end den havde været i 1912—13. Men Stigningen var ikke ligelig fordelt paa de forskellige Omsætningsretninger, endnu mindre paa de forskellige Varearter.

Et andet Udtryk for Stigningen i den interskandinaviske Omsætning er Forholdet mellem hvert af Landenes samlede Indførsel og Indførselen fra de to andre skandinaviske Lande. Dette Forhold fremgaar af omstaaende Tabel.

Af de tre Landes samlede Indførsel i Aarene før Kri-gen, til Værdi ca. 2 200 Mill. Kr., var ca. 10 % deres indbyrdes Samhandel; i 1917 var Totalindførselen ca. 3 500 Mill. Kr., Samhandelen ca. 17 % heraf, og i 1918 var Totalindførselen ligeledes ca. 3 500 Mill. Kr., Samhandelen ca. 28 % heraf. Man har heri et kort Udtryk for den økonomiske Tilnærmelse, der i de sidste Krigsaar fandt Sted mellem de tre Lande.

Det er som før nævnt fra Indførselslandets Side, at den interskandinaviske Statistik har opgjort Vareomsætnin-

	Danmarks Indførsel fra		Norges Indførsel fra		Sveriges Indførsel fra	
	Norge	Sverige	Danmark	Sverige	Danmark	Norge
	%	%	%	%	%	%
1912....	1.1	8.5	5.1	6.7	6.1	3.0
1913....	1.0	8.3	5.1	8.4	6.1	3.1
1914....	2.2	10.4	5.2	8.3	7.1	4.0
1915....	2.5	8.0	3.9	8.7	6.1	4.4
1916....	2.9	8.6	5.1	9.8	7.0	5.4
1917....	2.8	12.7	6.3	9.8	15.0	6.8
1918....	5.0	24.9	10.3	17.7	16.4	7.9

gen. Af nedenstaaende Sammenstilling vil det iøvrigt fremgaa, at der i det væsentlige er Overensstemmelse mellem Opgørelsen af Indførselen og den tilsvarende Opgørelse af Udførselen, idet det maa tages i Betragtning, at Indførselsværdien inkluderer Transpoften til Modtagerlandets Grænse, medens Udførselsværdien er beregnet ved Afsendelseslandets Grænse.

Omsætning 1912—18	Danmark		Norge		Sverige	
	Norge	Sverige	Danmark	Sverige	Danmark	Norge
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Indførsels- opgørelse	182	803	420	719	597	339
Udførsels- opgørelse	168	675	355	711	536	372

Medens der fra Norge og Sverige saa godt som udelukkende kun føres norske resp. svenske Varer til Danmark, føres der fra Danmark en ret betydelig Mængde ikke-danske Varer til de to andre Lande. Før Krigen og i de første

Krigsaar var omkring Halvdelen af Danmarks Udførsel til Norge og Sverige Varer af fremmed Oprindelse, for hvilke Danmark var Mellemandler; under den i de følgende Aar stærkt stigende Omsætning, sank Mellemandelen til at udgøre: i 1917 en Tredjedel, i 1918 en Ottendedel af hele Udførselen.

Ved en Gennemgang af den „Interskandinaviske Handelsstatistik“s Tabeller skal her kun fremhæves visse Varer af større Betydning og de væsentligste Ændringer, Omsætningen undergik som Følge af Krigsforholdene.

Sverige havde oprindelig (o: før 1914) en betydelig Udførsel af Kvæg, Kød, Smør, Mælk m. v. til Danmark og Norge eller et af disse Lande; i 1914 tager denne Udførsel forøget Fart, men i 1915 stopper Sverige ganske op med at levere Levnedsmidler til de andre Lande — Fisk dog undtaget; ogsaa Udførselen af Heste til Danmark (c. 6 000 Stkr. aarlig) gaar nu i Staa. I 1917 og navnlig i 1918 bliver derimod Danmarks Leverancer af Kød, Smør og Æg til begge Nabolandene store Poster i Omsætningen, ligesom forskellige Sorter Korn og Havesager. Hvad der overhovedet karakteriserer Omsætningen af mange Artikler i Fødevarergrupperne, er de store Omskiftninger, som Af-sætningsmuligheder, Udførselsforbud af Hensyn til Landets egen Forsyning og Varekompensationspolitikken førte med sig. Den Regelmæssighed i Tallene, som ellers gerne findes i Handelsstatistikken fra Aar til Aar, er her blevet en Undtagelse, som naar f. Eks. Udførselen af Tarme fra Danmark faar Lov at gaa sin uforstyrrede Gang. Et Eksempel i modsat Retning er Norges Indførsel af Kartoffler fra Danmark; i Tons udgjorde den i Aarene 1914—18: 2 323, 24, 12 937, 0, 10 998. Under frie Handelsforhold kunde en saa stærk Skiften fra Aar til Aar næppe forekomme, selv med et Høstprodukt som Kartoffler.

Omsætningen med Frugt, Kolonialvarer, Vin o. s. v. bestaar i overvejende Grad af Salg fra Danmark til de to andre Lande af fremmede Varer; efterhaanden som Dan-

marks egen Forsyning af disse Varer i 1917 eller 1918 mindskedes eller slap op, blev der ikke noget at sælge til de andre Lande. En ret vigtig Artikel var heriblandt Kaffe, hvoraf Norge importerede c. 1 000, Sverige c. 3 000 Tons aarlig, indtil Omsætningen ganske standser i 1917. Af Sukker kunde Danmark derimod afstaa 7 000 Tons i 1918 til de andre Lande.

Et øget Luksusforbrug i Krigsaarene i Forbindelse med den danske Krones synkende Kurs og Afspærringen fra de store Landes Markeder giver sig i Tabellen Udtryk i en stærk Stigning i Udførselen fra Danmark til de to andre Lande af Beklædningsgenstande, Bohave m. v., for saa vidt der ikke i Danmark kommer Udførselsforbud, der standser eller begrænser denne Omsætning. Gennem følgende Tal karakteriserer denne Art af Omsætningen sig. Tallene angiver 100 kg, dog af Hatte 100 Stkr., af Klaverer Stkr.).

fra Danmark		1914	1915	1916	1917	1918
Silkevarer	til Sverige	99	132	267	324	111
	- Norge	33	40	94	126	39
Tæpper	til Sverige	277	367	643	798	352
	- Norge	275	424	976	1 166	269
Hatte	til Sverige	689	858	1 227	1 938	2 185
	- Norge	476	510	1 165	1 510	2 108
polstr. Møbler	til Sverige	28	32	75	122	283
	- Norge	15	8	140	553	1 260
andre Møbler	til Sverige	763	1 503	925	1 722	2 827
	- Norge	373	443	2 177	6 617	19 004
Klaverer	til Sverige	53	48	22	184	274
	- Norge	5	10	151	825	661
Porcellæn	til Sverige	350	475	599	1 071	4 163
	- Norge	280	270	553	1 262	3 523

For adskillige industrielle Raastoffer og Grovvarer, hvormed særlig Sverige forsyner de andre Lande, finder

man, at Omsætningen med dem fortsattes ret uforstyrret af Krigsforholdene; eksempelvis gælder dette Trælasthandelen og Handelen med Papirmasse fra Sverige til Danmark og Norge og fra Norge til Danmark, Handelen fra Sverige til Danmark med Granit, Kalksten, Teglværksprodukter m. fl., Is fra Norge, Jærnaffald fra Danmark til Sverige m. v. Af andre saadanne Varer forøges Omsætningen i de sidste Krigsaar: Sveriges Jærn og Jærnfabrikanter finder nu et Hovedmarked i de to andre skandinaviske Lande, der afskæres fra at faa disse Varer andetstedsfra, og med Papir gaar det paa lignende Maade. Den interskandinaviske Omsætning med Maskiner viser ligeledes en stærk Fremgang. Adskillige Steder i Tabellen vil der gives Fingerpeg med Hensyn til, hvilke Varer en nærmere økonomisk Sammenslutning kunde tænkes at faa Betydning for. Af industrielle Artikler, der i 1917—18 blev Kompensationsobjekter for Fødevarer fra Danmark, er der f. Eks. Kalcium-Karbid, Norgesalpeter og Brænde, hvis Talrække derfor faar det for „Aftalevarer“ uregelmæssige Forløb.

Blandt Tabellernes Enkeltheder kunde man saaledes fremdrage endnu en lang Række. For mange Varer kunde der skrives et helt Kapitel, blot om dens Handelshistorie i Skandinavien under Krigen.

De foreliggende Tabeller indeholder en hel Del af det Stof, der skal bruges til en saadan Historie, fremhæver baade det normale og det unormale i Krigsaarenes interskandinaviske Omsætning, og har opstillet praktiske Rammer, hvori denne Omsætnings Statistik ogsaa vil kunne meddeles for fremtidige Perioder af Aar.

Johs. Dalhoff.